

L'estructura municipal a Dinamarca i a Catalunya. Consideracions entorn de dos models contraposats

Joan TORT i DONADA
Marc SALVADOR i SEGARRA

Preliminar

Amb el present treball hem pretès aportar alguns elements per a l'estudi de l'organització territorial de nivell local a Dinamarca, tot prenent Catalunya com a punt de referència. La similitud en molts sentits entre un país i l'altre (grandària i demografia equivalents, característiques territorials amb molts punts en comú, etc.), tot i l'acusada diferència que deriva de la pertinença a dos móns culturals molt allunyats, permet contemplar el cas danès —en especial, pel que fa a la reforma municipal empresa l'any 1970— com una fita a tenir present.

És, doncs, amb aquest sentit d'aproximació a un model d'organització local gairebé desconegut des del nostre propi context, que plantegem aquest estudi, que en qualsevol cas cal considerar com a purament introductori. No s'ha tractat, de tota manera, de dur a terme un simple assaig de tipus comparatiu, ja que pocs elements de nou podríem aportar a través d'una breu síntesi del règim local del nostre país. Per això ens ha semblat més avinent centrar-nos en l'exposició de l'organització territorial de Dinamarca i donar, com a contrapunt, algunes dades sobre el cas català; concretament, unes pautes bàsiques sobre l'evolució de l'estructura municipal de Catalunya des del segle passat, i sobre les variacions del mapa municipal registrades en els darrers deu anys. Constitueixen, en definitiva elements i dades que conviden a la reflexió sobre la conveniència d'emprendre en el nostre àmbit una racionalització en el nivell administratiu bàsic, tantes vegades reclamada però tan difícil d'assolir.

1. Plantejament general

Des del punt de vista territorial, són moltes les similituds existents entre Dinamarca i Catalunya. Dinamarca té una extensió de 43.080 km², i una població, l'any 1984, de 5.112.000 habitants. Això significa una densitat de 119 habitants per km². De la seva banda, Catalunya compta amb una superfície de 31.930 km², i amb una població, segons dades de 1986, de 5.978.000 habitants. La densitat resultant és de 187 habitants per km².

Tot i la similitud de les xifres globals, cal remarcar la importància de la població urbana a Dinamarca, que es calcula en un 84% del total. D'altra banda, les estadístiques sobre la distribució de la població fan palesa també una major homogeneïtat territorial, en especial en comparació amb Catalunya. En aquest sentit, les xifres sobre les densitats de població dels àmbits locals de segon nivell són força expressives: llevat dels sectors de Copenhaguen i Frederiksberg, on hi ha les majors concentracions del país, les densitats solen oscil·lar entre els 80 i els 200 habitants/km².

També des del punt de vista de l'organització municipal podem considerar que hi havia grans semblances entre Catalunya i Dinamarca abans que aquest país dugués a terme, el 1970, una profunda reforma. Així, fins la data esmentada, Dinamarca comptava amb gairebé 1.400 municipis (recordem que la xifra de municipis de Catalunya, aleshores com ara, se situava una mica per sota de mil). Des de l'any 1970, la xifra és de 275 unitats municipals. Aquella primera xifra corresponia en bona part a antigues jurisdiccions, de base parroquial, que més o menys s'havien anat mantenint des de la institucionalització dels poders locals, cap a finals del segle XVIII.

Fet aquest plantejament general, i establertes les similituds bàsiques, a nivell territorial, entre Dinamarca i Catalunya, passarem a analitzar en detall les particularitats de cada cas.

2. Municipi, territori i règim local a Dinamarca

2.1. L'organització territorial a Dinamarca

A Dinamarca, municipis i províncies tenen un bon nombre de comeses i responsabilitats públiques. Uns i altres són considerats com a instàncies de poder més o menys independents, per bé que sota el control en molts aspectes del govern central.

Els governs locals es configuren com una part del conjunt de l'Estat. L'organització de l'Estat, de fet, es compon de tres àmbits o elements principals:

- **Govern central** (amb funcions polític-administratives).
- **Administració central en el nivell local** (amb la funció d'instrumentar polítiques del govern central).

- **Governos locals: municipis i províncies** (amb funcions político-administratives).

L'estudi de la interrelació entre aquests tres elements dóna, de fet, la clau per entendre la particular articulació del poder local en el conjunt de l'organització de l'Estat danès.

L'any 1945, Dinamarca estava dividida en 24 governs de rang provincial i gairebé 1.400 governs municipals (concretament, 1.392). Aquests últims es repartien entre 88 governs de ciutat i 1.304 governs de rang suburbà o rural. El ventall de població que comprenien aquestes entitats de població era ben divers: des de gairebé 750.000 habitants a la ciutat de Copenhaguen fins a menys de 100 habitants en els centres rurals més petits.

A fi de fer front a les dificultats de gestió administrativa que resultaven d'un marc tan fragmentat, hom va decidir d'emprendre una reforma del mapa administratiu i crear unes demarcacions més homogènies. Els ens provincials es van reduir al nombre de 14, i el nombre de municipalitats a 275. Alhora, quedava suprimida la distinció entre els rangs urbà i rural. De resultes de la reforma, el percentatge de població a les províncies es va incrementar en un 100% (es va situar en una mitjana de 350.000 habitants), i als municipis en un 600% (la mitjana es va situar en 18.000 habitants).

Tot i la reestructuració duta a terme, les diferències intermunicipals i interprovincials continuen sent avui dia remarcables. Així, la província més petita compta amb uns 50.000 habitants, mentre que la més gran en té 630.000. A nivell municipal, els contrastos són encara més acusats —sobretot si comparem les 21 municipalitats amb menys de 1.000 habitants amb la ciutat de Copenhaguen, amb una mica més de mig milió.

Els governs provincials, així com els governs municipals de les dues principals ciutats, Copenhaguen i Frederiksberg, estan subordinats al Ministeri de l'Interior. La resta de municipis estan subjectes a la supervisió de cossos compostos de «prefectes» i de membres de les corporacions provincials. Aquests cossos depenen orgànicament del govern central. Tot i això, a la pràctica és perceptible una gran reticència per part del govern central a interferir les decisions dels ens locals.

Les corporacions municipals i provincials exerceixen, dins el seu àmbit territorial, les competències de caràcter general que la llei els assigna. El nombre de membres de les corporacions és comprès entre 11 i 31, i són elegits cada quatre anys mitjançant eleccions directes i sota el sistema de representació proporcional.

Tant els consells provincials com els municipals, elegeixen un «alcalde» entre els consellers electes. L'alcalde presideix el consell i el comitè de finances, i actua també com a cap de l'administració.

A cada nivell de govern hi ha «comitès específics». Els membres del comitè específic (normalment 5 o 7) són elegits pels membres del consell. Aquests comitès gestionen els afers derivats del seu àmbit sectorial específic, com ara finances, benestar social, serveis públics, cultura, habitatge i planejament urbà.

Al quadre 1 hem resumit la composició per capítols de la despesa pública de Dinamarca, d'acord amb els tres nivells administratius implicats. Cal destacar-ne especialment

el paper del govern central i dels municipis pel que fa a l'execució dels serveis, i la preeminència de l'Estat en relació amb el seu finançament.

Quadre 1
Composició de la despesa pública a Dinamarca,
per capítols i segons el nivell administratiu (en %)

	Per execució 48	Per finançament 75
Govern central		
Serveis públics generals	6	6
Defensa	4	4
Educació i recerca	6	6
Salut	1	1
Seguretat Social	10	28
Serveis socials	1	2
Serveis culturals	1	1
Serveis econòmics	7	7
Altres	12	20
Governos provincials	11	6
Educació i recerca	1	1
Salut	7	3
Seguretat Social	2	1
Serveis econòmics	1	1
Governos municipals	41	19
Serveis públics generals	2	2
Educació i recerca	6	5
Salut	2	2
Seguretat social	23	5
Serveis socials	1	1
Serveis culturals	2	1
Serveis econòmics	3	3
Altres	2	—
Total despesa pública	100	100

Font: *Decentralization and Local Government (1988)*.

2.2. La configuració del règim local danès. Antecedents

Pròpiament, no es pot parlar de règim local a Dinamarca abans de 1787, ja que en el marc d'una monarquia absoluta molt institucionalitzada no quedava espai per als governs locals. L'any esmentat es va formular una primera reglamentació dels governs locals, d'acord amb la qual l'administració de les **ciutats** havia d'acomplir diverses tasques. Pel

que fa a les **àrees rurals**, a primers del segle XIX van ser objecte d'una primera divisió en districtes. Tals districtes, juntament amb els governs de les ciutats, foren els punts d'arrencada de l'organització municipal contemporània danesa. Uns i altres esdevingueren la base de l'estructura municipal que es mantingué, a grans trets, fins al 1970, any en què es va dur a terme la referida reforma. Quant a la divisió provincial, cal dir que el seu establiment efectiu es va produir l'any 1841. Les **províncies** foren concebudes com unes instàncies administratives per a una multitud de funcions, abastant un territori ampli del qual quedaven expressament excloses les **ciutats** (en definitiva, les províncies se circumscriviren des d'un primer moment als àmbits de caràcter rural). Amb tot, cal tenir present que fins a la reforma de 1970 el nivell provincial va tenir una naturalesa administrativa mixta: és a dir, la província es configurava alhora com un govern local i com un àmbit perifèric de l'administració de l'Estat.

En qualsevol cas, la institucionalització d'uns poders municipals i provincials, tots dos amb un ampli ventall de funcions, va constituir la base estructural dels governs locals. A la vegada, l'Estat es reservà encara determinades funcions exercides des del marc local, com la recaptació d'impostos.

La constitució de 1849 significà, en el context de referència, un canvi remarcable. Fins aleshores, els governs locals tenien tan sols un nombre molt limitat de competències. Amb la nova constitució, passaren a assumir múltiples competències (tot i això, distingint entre aquelles assumides per imperatiu legal i aquelles susceptibles de delegació per part de l'Estat).

A finals del segle XIX i principis del segle XX, l'estructura general del govern local canvià significativament: l'Estat va reforçar les mesures de control sobre aquest nivell i va augmentar el nombre de competències d'assumpció obligatòria per part dels municipis. La redistribució afectà primerament els àmbits de salut, serveis socials i educació, i després els altres. L'acció del govern local en aquests camps experimentà un canvi profund des d'aquell moment: d'haver de partir de les necessitats locals com a punt de referència es va passar a una acció reglamentada des de l'Estat (que fonamentava la seva intervenció en la voluntat d'assolir un nivell més uniforme en la prestació de serveis en el conjunt del país). Correlativament a aquests canvis, el sistema fiscal va ser objecte d'importantes modificacions, amb tota una redefinició dels percentatges de recaptació corresponents a l'àmbit local i a l'estatal.

Entre 1920 i 1950 no hi va haver pràcticament canvis en l'esfera organitzativa del poder local. Cap a finals dels anys 50, però, hi hagué una redistribució de competències entre l'Estat i les administracions locals força significativa, ja que afectà substancialment àmbits com l'urbanisme. En concret, la regulació sobre els usos del sòl es va situar del tot dins l'òrbita de l'administració de l'Estat.

En els anys successius no es pot parlar, en línies generals, de canvis rellevants en l'*statu quo*. Ens hem de situar, en tot cas, en l'horitzó de 1970: és a dir, l'any de la reforma municipal.

2.3. La reforma municipal de 1970: característiques generals

La premissa bàsica de la reforma municipal danesa fou la divisió del territori en unitats municipals autosuficients, cosa que es podia assolir únicament incrementant les dimen-

sions dels municipis (o, dit d'altra manera, reduint el nombre d'unitats municipals existents). L'objectiu final, en qualsevol cas, era reforçar la importància dels municipis dins del sistema institucional en conjunt, tot procedint a una àmplia descentralització.

Hi havia, però, d'altres consideracions a tenir en compte: els municipis resultants havien de ser **prou grans** per a poder contenir un conjunt d'activitats econòmiques mínimament integrades. D'altra banda, es tractava de crear unes unitats territorials amb una certa **afinitat des del punt de vista humà** (és a dir, calia procurar que els habitants englobats en un mateix municipi tinguessin un determinat grau de relació preexistent, i evitar de totes passades que la nova divisió tingués un caràcter artificial i poc funcional). Un altre aspecte que es va tenir en compte va ser de procurar una **simplificació administrativa**; en aquest sentit, el mateix fet de crear uns municipis d'una certa grandària mitjana havia d'implicar que un bon nombre de decisions que fins llavors tenien un caràcter supramunicipal poguessin ser adoptades ara a nivell local.

No cal dir que la reforma municipal va comportar també el canvi del sistema fiscal i pressupostari. Aquest aspecte va ocupar una posició preeminent en el debat sobre la reforma municipal. En definitiva, el sistema fiscal es va reestructurar en el sentit de donar-li més coherència i uniformitat, i, al capdavant, un enfocament més global. Això va portar com a conseqüència lògica que el govern central pogués arribar a tenir un coneixement molt més directe i precís de les finances municipals que no pas abans.

La reforma municipal, en els termes plantejats, ha tingut també els seus detractors. Les principals crítiques plantejades han incidit en l'increment de les administracions públiques, en la mesura que tot aquest procés ha comportat la creació de nous departaments i òrgans del govern local a fi de tractar temes abans gestionats pel govern central. Una altra crítica s'ha referit a les necessitats de més personal a l'administració central per a controlar determinats àmbits d'actuació de les administracions locals. També s'ha assenyalat que, amb el nou sistema, l'Estat esdevé involucrat directament, moltes vegades, en els conflictes locals. I, finalment, s'ha subratllat que tot i produir-se un anivellament i una homogeneïtzació en l'estructura municipal, segueix havent-hi municipis mancats de mitjans per a acomplir les competències bàsiques assignades, a pesar de l'enfocament redistribuït amb què és concebut el nou sistema fiscal.

3. Consideracions generals sobre l'estructura municipal de Catalunya

3.1. La divisió municipal a Catalunya. Característiques i problemàtica

Si calgués reduir a una sola paraula la problemàtica actual de l'organització administrativa de Catalunya, en el nivell municipal, hauríem de parlar d'**inadequació** o de **disfuncionalitat**. L'estructura administrativa municipal arrossega una sèrie de problemes de base territorial que segurament arrenquen de les primeres formulacions constitucionals del règim local (recordem, en aquest sentit, que la constitució de 1812 parlava de crear tants municipis com nuclis de població existissin), i que no tan sols no s'han solucionat sinó que han tendit a aguditzar-se, sobretot en els darrers cinquants anys: és en aquest darrer mig segle que les administracions locals s'han configurat progressivament com uns ens prestadors de serveis; també ha estat en aquest període que el territori català ha sofert

unes transformacions més acusades, reflectides sobretot en una distribució de la població cada vegada més desequilibrada. Si tenim present que tots aquests canvis s'han produït en un marc organitzatiu que s'ha mantingut invariable (com assenyalem a l'epígraf següent, el mapa municipal actual pot considerar-se equivalent al de 1857), no ha d'estranyar que parlem de disfuncionalitats i de manca d'adequació quan fem referència a les característiques i la problemàtica de la divisió municipal.

El moment clau en el procés descrit, a partir del qual pot començar a parlar-se de veritable distorsió entre el territori i la seva organització administrativa a nivell local, es produeix quan comença a fer-se patent, en les unitats municipals un distanciament entre fins i mitjans, entre necessitats a proveir i recursos disponibles. El progressiu procés de desenvolupament dels serveis públics, a més, contribueix a fer cada cop més evident aquesta distorsió. I arriba un moment en què el legislador es decanta decididament per un municipi entès essencialment com a prestador d'uns serveis públics, i estableix l'**obligatorietat** de la seva prestació. Aquesta innovadora manera d'entendre el paper de les administracions locals resulta de difícil articulació en un marc territorial tingut com a immutable. Després de les profundes transformacions demogràfiques, econòmiques i socials del territori, com han estat les del segle present, resulta gairebé utòpic parlar de viabilitat dels serveis municipals sense procedir abans a la revisió de les unitats territorials que els han de prestar.

En un estudi de l'any 1979 de la Fundació Bofill,¹ en analitzar la problemàtica que ens ocupa, es formula un plantejament esquemàtic però que creiem prou vàlid per a resumir l'estat actual de les coses: «Els grans municipis exigeixen cada vegada més mitjans per a portar a terme les seves competències, i reclamen la coordinació de nombrosos organismes públics que actuen sobre el territori. Llevat de casos excepcionals, però, no necessiten que cap altra entitat vingui a suplir la seva manca de capacitat tècnica. En canvi, els petits municipis no estan en condicions de responsabilitzar-se de la major part dels serveis públics amb un mínim de garanties i d'eficàcia, no sols per manca de mitjans econòmics sinó principalment perquè la seva precària organització no els permet de superar el llindar mínim per disposar d'un adequat nivell tècnic. ¿Què poden fer el 86 per cent dels municipis catalans que no arriben als 5.000 habitants, o el 58 per cent que no arriben als 1.000 habitants?».

En el sentit exposat, són també interessants les diverses consideracions que fan al respecte Lluís Casassas i Joaquim Clusa, en el seu estudi sobre l'organització territorial de Catalunya:² segons aquest estudi, perquè els ajuntaments puguin tenir l'aparell administratiu mínim amb dedicació professional a la funció pública, cal tenir una base demogràfica al voltant dels 5.000 residents. Fins al llindar comprès entre els 10.000 i els 25.000 habitants no s'arriba a tenir l'aparell tècnic-administratiu adient a les funcions del govern local. Segons la seva anàlisi, els municipis amb una població inferior als 5.000 habitants tenen uns costos d'administració relatius més elevats que els dels municipis més grans, ja que la relació funcionaris/habitants és més favorable a aquests últims, en forma de proporció inversa. Es tracta, ni més ni menys, que l'aplicació lògica del nivell local del principi econòmic de les economies d'escala.

En definitiva, la premissa fonamental a tenir en compte a l'hora d'assumir una reforma seriosa de l'estructura municipal del país hauria de ser l'ajustament del nivell de la gestió pública al nivell de materialització del fenomen urbà. Només així podria tenir sentit una

reconsideració global del paper de les administracions públiques als efectes d'una prestació òptima dels serveis i, en definitiva, d'una gestió equilibrada del territori.

3.2. L'evolució del mapa municipal català a l'època moderna

Analzarem a continuació un aspecte complementari de l'anterior, en el sentit de completar la perspectiva històrica de la divisió municipal vigent en el moment actual. De fet, tot i que l'essència de la divisió no ha variat, és interessant conèixer les vicissituds que ha travessat al llarg de la seva existència.

El mapa municipal de Catalunya pràcticament no ha sofert alteracions en el darrer segle i mig. L'any 1857, data de formació del primer cens modern de l'Estat, hi havia a Catalunya un nombre de 1.083 municipis; el 1991, la xifra absoluta era de 942. Globalment, doncs, hi ha una diferència tan sols de 141 municipis: es tracta, certament, d'una xifra ben poc significativa en relació amb el nombre absolut de termes municipals, sobretot si tenim present que al llarg d'aquest segle i mig hi ha hagut un canvi important en la concepció administrativa i funcional del municipi i del seu paper en l'organització territorial. Dit en altres paraules: hi ha hagut, a la pràctica, una redefinició total del paper del municipi sense que aquesta redefinició s'hagi acompanyat d'una adequació del mapa municipal a les noves realitats. No s'ha produït, a diferència de Dinamarca i de diversos països europeus, cap indicatiu de reforma de l'estructura territorial a nivell municipal.

Al Quadre 2 hem reflectit l'evolució que ha seguit el nombre de municipis de Catalunya entre 1857 i 1991, i al Quadre 3 hem expressat aquesta mateixa evolució per àmbits comarcals. Cal remarcar-ne, com a tret més rellevant, que la xifra roman pràcticament invariable entre 1857 i 1960, ja que hi ha tan sols una pèrdua absoluta de 24 municipis. Durant el referit període de cent tres anys, tan sols hi ha un període en què s'inverteix la tendència a la disminució: es tracta de l'etapa corresponent a la Generalitat republicana, en què, amb motiu de diverses segregacions, es produeix un lleuger increment en el seu nombre (paradoxalment, la Llei municipal de 1934, tenia un plantejament explícitament antisegregacionista).³ En canvi, a partir de 1960 i fins al 1983 es registra un remarcable procés de disminució, amb motiu de la política de fusions i agregacions impulsada des de l'Administració de l'Estat: concretament es passa, en vint anys, de 1.059 municipis a 935, amb la pèrdua d'un nombre global de 124 municipis. Novament la tendència s'inverteix a partir de 1983: d'aquesta data ençà, i fins al moment present, s'han registrat vuit segregacions i una agregació (vegeu el Quadre 4). La darrera segregació ha estat la de Gimènells i el Pla de la Font respecte del terme l'Alpicat (Segrià), l'any 1991, que ha fixat la xifra absoluta en 942 municipis.

Una recapitulació sobre els aspectes evolutius examinats fins ara ens porta a remarcar la persistència bàsica del mapa municipal català dels darrers 150 anys: les escasses inflexions que hi ha en el nombre global de municipis no responen pas a un intent seriós de dur a terme una reforma en profunditat de l'administració local catalana, sinó que són fruit d'una conjuntura política concreta que va permetre abordar processos de fusió i segregació d'una certa magnitud en determinades àrees (comarques de muntanya, sobretot). La racionalització del mapa municipal continua sent una assignatura pendent: els processos puntuals de segregació o agregació tenen un caràcter marcadament particular, mentre que la racionalització esmentada s'hauria de dur a terme en un marc necessàriament general.

Quadre 2
Evolució del nombre de municipis de Catalunya (1857-1991)

Any	Núm de municipis
1857	1.083
1887	1.084
1900	1.074
1910	1.073
1920	1.070
1930	1.062
1936	1.070
1940	1.064
1950	1.058
1960	1.059
1970	976
1981	935
1991	942

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Direcció General d'Administració Local

Quadre 3
Evolució del nombre de municipis, per comarques (1824-1985)

Comarca	1857	1900	1950	1985
Alt Camp	23	23	23	23
Alt Empordà	70	70	72	68
Alt Penedès	26	26	25	25
Alt Urgell	41	41	40	19
Anoia	34	34	34	34
Bages	33	34	35	35
Baix Camp	29	29	28	27
Baix Ebre	9	10	10	14
Baix Empordà	41	42	42	36
Baix Llobregat	27	27	27	27
Baix Penedès	13	13	12	12
Barcelonès	17	10	7	7
Berguedà	35	33	31	30
Cerdanya	23	23	23	16
Conca de Barberà	25	23	22	21
Garraf	8	8	8	8
Garrigues	24	25	25	25
Garrotxa	26	27	27	21
Gironès	44	43	44	38

(Quadre 3. Continuació)

Comarca	1857	1900	1950	1985
Maresme	30	30	30	30
Montsià	11	11	11	11
Noguera	41	42	41	35
Osona	52	52	48	47
Pallars Jussà	42	42	42	17
Pallars Sobirà	33	33	29	15
Priorat	25	25	24	24
Ribera d'Ebre	14	14	14	14
Ripollès	29	27	28	24
Segarra	26	26	25	21
Segrià	42	42	42	42
Selva	26	26	26	26
Solsonès	14	14	14	14
Tarragonès	24	24	23	22
Terra Alta	12	12	12	12
Urgell	30	30	32	26
Val d'Aran	19	18	18	9
Vallès Occidental	24	24	23	23
Vallès Oriental	41	41	41	47
Catalunya	1.083	1.074	1.058	940

Font: J. M. Camarasa, X. Mateu, I. Rueda, *Diagnòstic del mapa municipal de Catalunya*. 1987.

Quadre 4 Segregacions i agregacions de municipis entre 1983 i 1991

a) Segregacions

Nous municipis	Municipi matriu	Data
Sant Julià del Llor i Bonmatí	Amer	1983
Salt	Girona	1983
Sarrià de Ter	Girona	1983
l'Aldea	Tortosa	1983
Vilanova del Vallès	la Roca del Vallès	
	Montornès del Vallès	1983
Salou	Vila-seca i Salou	1989
l'Ampolla	el Perelló	1990
Gimenells i el Pla de la Font	Alpicat	1991

b) Agregacions

Municipi que desapareix	Municipi al qual s'agrega	Data
Palmerola	les Llosses	1991

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Direcció General d'Administració Local.

Notes

¹ A. Cabré i altres, *Catalunya cap a l'any 2000*. Fundació J. Bofill. Barcelona 1979.

² Ll. Casassas i J. Clusa, *L'organització territorial de Catalunya*, Barcelona 1981.

³ En el Títol Preliminar de la Llei esmentada s'assenyala, com a un dels criteris rectors, «**el de frenar els impulsos individualistes de la nostra terra, que sense control portarien a la divisió i subdivisió dels territoris, i a la constitució d'un nombre excessiu de municipis sense vida pròpia i sense poder realitzar les comeses que els són pròpies**».

Referències bibliogràfiques

CABRÉ, A. i altres, *Catalunya cap a l'any 2000*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill, 1979.

CAMARASA, J.M., MATEU, X. i RUEDA, I., «Diagnòstic del mapa municipal de Catalunya», *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, n° 10-11, 1987.

CASASSAS, Ll. i CLUSA, J., *L'organització territorial de Catalunya*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill, 1981.

MARTÍN RETORTILLO, S., *Descentralización administrativa y organización política*, Madrid, 1973.

REGULSKI, J. i altres, *Decentralization and local government*, Roskilde University Centre, 1987.

STATISTIK AKBOG, *Danmarks statistic*, 1987.

VILASECA, J.M. i ARGULLOL, E., «La reforma de l'Administració Local de Catalunya», *Revista Jurídica de Catalunya*. n° 4.